

ce nejsou pro demokratické zřízení použitelné. Muži však svého postavení v disentu využili pro svoji další politickou kariéru. Zajímavé jsou i odpovědi mnohých bývalých disidentek, které prohlašovaly, že po letech jim vnuceného rovnostářství za socialismu je čas vrátit se k tradičním rolím ženy. Řešení otázek feminismu je prý pro současné Polsko luxus, neboť ženy čelí mnoha sociálním problémům a jejich rodiny musí obstát v těžké ekonomické situaci. Tázané ženy samy říkají, že se nechtějí na svoji činnost za minulého režimu dívat z genderového hlediska, neboť mají obavu, že bu-

dou označeny za feministky a budou nuceny svoje stanoviska ideologicky obhajovat.

Výzkum Shany Penn byl podpořen řadou institucí v USA, z nichž nejvýznamnější byla podpora z Open Society Fund, z East West Women Network (EWWN) a Institutu Mills College z Oklahomy. Ze skupiny soukromých osob, které tento výzkum podpořily, je v České republice známa pouze Ann Snittow, která také svými mezinárodními konexemi umožnila vznik Gender Studies a knihovny v Praze na počátku 90. let.

GENDEROVÝ ROZMĚR EVROPEIZACE NA SROVNÁNÍ ČESKÉ REPUBLIKY A SLOVENSKA / BLANKA NYKLOVÁ

RÖDER, I. 2007. *GENDER EQUALITY, PRE-ACCESSION ASSISTANCE AND EUROPEANISATION: TWO POST-SOCIALIST COUNTRIES ON THEIR WAY TO THE EUROPEAN UNION*. BERLIN: LOGOS VERLAG BERLIN.

Ingrid Röder vystudovala genderová studia a mezinárodní vztahy na univerzitě v Bristolu, své akademické vzdělání prozatím ukončila doktorátem z politologie na univerzitě v Brémách. Ve své disertaci, kterou vydalo nakladatelství Logos Verlag Berlin v minulém roce, se jí podařilo skloubit všechny tři okruhy zájmu v analýze legitimnosti a účinnosti opatření pro genderovou rovnost, která byla součástí procesu předcházejícího přijetí České republiky a Slovenska (dále ČR a SR) do Evropské unie.

Zkoumané časové období je ohraničeno roky 1993, kdy došlo ke vzniku obou zkoumaných států, a 2004, kdy byl proces završen vstupem obou zemí do EU. Komparativní rámec má několik poloh – obě země jsou porovnávány mezi sebou navzájem a dále jednotlivě s Evropskou unií (s jejími 15 státy před rozšířením v roce 2004). Tyto základní osy jsou obohaceny o srovnání se Švédskem, které slouží jako ideální příklad řešení genderové rovnosti na úrovni stá-

tu a v páté z celkem šesti kapitol (následovaných přílohou a bibliografií) i s ostatními zeměmi středoevropského a východoevropského regionu. Röder řeší relativně komplikovaný úkol srovnání pomocí vlastního modelu evropeizace, ježmuž odpovídá celková struktura knihy.

Svůj model nazývá výstižně „Nesoulad, struktury příležitosti a evropeizace“ (Misfit, Opportunity Structures and Europeanisation, s. 48). Vychází z modelu představeného ve sborníku *Transforming Europe: Europeanization and domestic change*,¹ který upravila v souladu s následujícími výchozími otázkami práce: jaký druh opatření pro genderovou rovnost musely kandidátské země zavést; jaká byla účinnost či kvalita implementace projektů, zavedených za pomoci daných programů; proč se ČR a SR ne/podílely na daných programech (hrály zde roli odlišné kulturní vlivy?); a konečně zda je možné zjištění z ČR a SR zobecnit (s. 21–22).

potřeb člověka pro jeho zdravý vývoj, v podstatě totožných s potřebami dětskými podle Matějčkovy vývojové teorie: potřeba podnětu, potřeba stability, potřeba bezpečí, potřeba vztahu a blízké osoby a potřeba otevřené budoucnosti.

Europoslankyně Jana Hybášková konstatovala, že Čechám, Moravě a Slezsku chybí sebevědomí občané, vedení vzděláváním k morálnímu a etickému řádu, k sociální solidaritě, humanismu a lidství.

Helena Illnerová navázala a upozornila, že všichni by měli znát nejen svá práva, ale i povinnosti. Děti a mladé lidi bychom měli naučit postupně přebírat zodpovědnost za chod společnosti. Chybí výchova k šetrnosti, kritickému a logickému myšlení.

Renáta Vesecká, nejvyšší státní zástupkyně, je pro zvýšení podílu žen na spolurozhodování. Z titulu své profese připomněla v širokém kontextu problematiku násilí a jeho různé podoby, především se soustředila na domácí násilí a hovořila i o organizovaném násilí a zločinu spojenými s prostitucí. Je proti legalizaci prostituce, při které by se stát stavěl do role „pasáka“.

Alena Valterová, zakladatelka dnes již neexistující první české ženské strany Politické strany žen a matek, lakonicky shrnula vývoj naší země po roce 1989 z pohledu sociálně slabých občanů. Upozornila, že při pravidelně zhruba čtyřletých cyklech voleb není možné pokusit se realizovat nějakou delší vizi pro společnost. Nejvíce by si přála vidět sebevědomé a spokojené spoluobčany a spoluobčanky, kteří mají zájem o budoucnost svých dětí, svého okolí, své vlasti.

Příspěvek Jiřiny Šiklové přednesla Lenka Bennerová, ředitelka Fóra 50 % (www.padesatprocent.cz). Jiřina Šiklová se staví pro kvóty přijaté vnitřní shodou v jednotlivých politických stranách.

První Sympozium České prezidentky se povedlo, svědčí o tom ohlasy zúčastněných i pozvaných, které dokonce navrhovaly pořádat další sympozia ve čtvrtletních cyklech! Z přepisů vystoupení vznikl sborník, který lze objednat na adrese

Na jedné straně modelu je jako nezávislá proměnná nesoulad (misfit) mezi opatřeními a politikou genderové rovnosti EU a mezi obdobnými národními politikami, který je způsoben transformací obou zemí od centrálně plánovaného hospodářství ke kapitalismu a od autoritářského režimu k demokracii. Existence nesouladu v genderových opatřeních umožňuje evropeizaci, tedy implementaci, sama o sobě však není dostatečným důvodem pro implementaci genderových opatření. Na druhé straně stojí jako závislá proměnná rozsah projektů zaměřených na genderovou rovnost v rámci procesu předcházejícího přijetí. Rozsah je chápán jako měřítko evropeizace dané země. Röder se ale s tímto modelem nespokojila a přidala třetí intervenující proměnnou, která se skládá ze struktur příležitostí a z aktivity ve smyslu zasahování významných činitelů – v tomto případě nevládních organizací a politiků/političek, kteří se o danou problematiku zajímají nebo se jí přímo zabývají. Patří sem ale i další faktory jako institucionální struktura, přijímání myšlenek genderové rovnosti v závislosti na čase (čím déle působí, tím spíše jsou přijímány).

Druhá, třetí a čtvrtá kapitola se striktně drží daného modelu. Druhá kapitola se soustřeďuje na analýzu nesouladu v letech 1993 (přijetí kodaňských kritérií – povinnost implementovat *acquis communautaire* včetně kapitoly 13 týkající se genderové rovnosti), 1997 (přizvání ČR ke vstupním rozhovorům, odmítnutí Slovenska) a 2004. Ze srovnání zastoupení žen na pracovním trhu a v politice, z porovnání genderového povědomí a budování institucí a schopností (ve smyslu výcviku relevantních pracovníků a pracovníků) vyplývá, že důležitou roli sehrály v odbourávání nesouladu projekty spolu/financované EU. Třetí kapitola se zaměřuje na jednotlivé projekty, kterých se obě země zúčastnily. Silný důraz je kladen na projekty v rámci Phare, bez dalšího vysvětlení ale nezpracovává oblasti vzdělání a výzkumu. Hlavním závěrem dané části je kritika nekonceptnosti evropských projektů, která zbytečně zpomalila celý proces v oblasti genderové rovnosti, absence strategického rámce je uváděna i na dalších mís-

tech práce. Ze srovnání počtu projektů ČR vychází jako „evropeizovanější“ než Slovensko. Důvody vyššího počtu projektů na české straně jsou nastíněny ve čtvrté kapitole. Jako hlavní tři faktory Röder uvádí jednotlivé vlivné aktéry/aktérky (v případě ČR věnuje pozornost především V. Špidlovi, v obou zemích se pozitivně projevilo působení sociálně demokratických stran), institucionální strukturu (která byla v ČR na lepší úrovni, i když na ní v první části sledovaného období více pracovalo Slovensko) a míru přijetí celého konceptu závislou především na délce působení. V poslední kapitole dochází k závěru, že případy ČR a SR se liší od ostatních relativní nevýznamností vlivu náboženství, kterou vysvětluje silnými konzervativními hodnotami přítomnými v obou zemích. V závěru navrhuje kromě jiného i genderový audit celého procesu předcházejícího přijetí do EU a také detailní rozpracování nesouladu a způsobu jeho měření.

Hlavním přínosem práce není ani tolik zjištění, že aktéři a jejich činnost mají rozhodující vliv na implementaci (či naopak odložení implementace) jednotlivých programů a opatření pro genderovou rovnost (podobný vliv lze vysledovat třeba v dějinách feministického hnutí jako celku); důležitý je především způsob, jakým k závěru dochází, tedy detailní analýza dokumentů a jejich „implementační historie“ v obou zemích. Shromáždění všech prezentovaných informací a jejich logické uspořádání činí z práce Ingrid Röder nepřehlédnutelný a především užitečný příspěvek ke zkoumání vlivu EU na genderovou politiku nových členských zemí, které přistoupily do EU v roce 2004, a samozřejmě především České republiky a Slovenska. Publikaci je možné používat i referenčně, právě díky její jasné struktuře a evropeizačnímu rámci.

Pro čtenářskou obec v obou sledovaných zemích, ale i jinde, může být poněkud zarážející, že jsou místní aktéři/aktérky dotazováni/y v angličtině a němčině, jak plyne z jejich odpovědí. Jazykové kompetence autorky nejsou vůbec reflektovány a není tak bráno v úvahu, jakým způsobem byl ovlivněn výběr dotázaných, ač je pravděpodobné, že k ovlivnění došlo. Problémem není ani tolik toto ovlivnění, ale spíše jeho ignorování.

ceskaprezidentka@seznam.cz. Audiozáznamy jednotlivých projevů jsou také umístěny trvale na webových stránkách www.otevrenauniverzita.cz (sekce Univerzitní pavlač: <http://www.otevrena-univerzita.cz/symposium-ceske-prezidentky/>), byl pořízen i videozáznam, který se snad dočká brzy vyvěšení tamtéž. Z médií se akci věnovaly pouze Český rozhlas 6, www.ta-gita.cz a www.ceskenoviny.cz.

V současné době nadstraničná platforma Česká prezidentka připravuje již druhý ročník Symposia, který by se měl díky nabídce paní Medy Mládkové konat s největší pravděpodobností v prostorách Muzea Kampa opět na sklonku září či počátkem října. Na pokračování symposia Vás můžeme vřele pozvat. Česká prezidentka kromě toho uvítá Vaše jmenovité návrhy ženských osobností, které by se měly ať už letos, či později na akci objevit.

I ČESKÉ ŽENY UŽ LOBBUJÍ ZA SVÁ PRÁVA V EVROPĚ / Lenka Bennerová, Jana Smiggels Kavková, Markéta Kadlecová

Česká ženská lobby (dále ČŽL) je síť organizací, která hájí práva žen v České republice. Na přelomu roku 2007 a 2008 měla ČŽL celkem 21 členek – českých ženských nevládních neziskových organizací. Členkami jsou: APC-WNSP, Aperio, Asociace podnikatelek a manažerek ČR, Athinganoi, Česká asociace duš, Český helsinský výbor, Český svaz žen, Evropská kontaktní skupina, Fórum 50 %, Gender Studies, Hnutí za aktivní mateřství, Manushe, Moravská asociace podnikatelek a manažerek, proFem, Rosa, Rozkoš bez rizika, Soroptimist International – Pražský klub, Unie katolických žen, UNIPA, projekt Magdala České katolické charity a Žába na prameni.

Nedostatky se projevují v příliš stručném nástinu situace před rokem 1989, který s sebou nutně nese řadu nepřesností a výběr komentovaných faktů se místy zdá spíše náhodný než systematický – například se podrobněji nezabývá povahou genderových kvót v Parlamentu před rokem 1989 (kde byly ženy využívány jako tokeni, měly většinou základní vzdělání a pracovaly v dělnických profesích)²; vznik ČSR datuje do roku 1919.

Nejasný je i způsob zařazování tabulek, které jinak tvoří velmi podstatnou část práce umožňující rychlou orientaci v komplexních datech, jež jsou předkládána. Tabulky často nejsou vůbec reflektovány v textu, což zbytečně znesnadňuje jejich čtení.

Publikace nebyla zřejmě nijak dále upravována pro knižní vydání, což naneštěstí poněkud ztěžuje plynulé čtení, neboť práce je velmi striktně strukturována do relativně krátkých kapitol a podkapitol. Čtenář/ka tak může nabýt dojmu, že se jedná o úvod, který bude dále rozvinut, ale ono rozvinutí již nepřichází, fakticky sice není nutné, nicméně takové očekávání přesto vzniká. Dalším problémem je jazyková úprava. Do jisté míry se jedná o chyby pravděpodobně způsobené autorkou – nedůsledné používání zkratk (např. české MPSV bývá zaměňováno za jeho slovenský protějšek), vybočování z větné vazby, ne vždy odpovídající stylistika a stavba vět. Skutečnost, že autorka cituje z některých rozhovorů do-

slovně, tzn. v ne vždy korektní angličtině, přičemž je možné určit, o koho se jednalo, je ještě více problematická, obzvláště pokud vezmeme v potaz, že se sama autorka rozhodla pro užívání němčiny a angličtiny, tedy nikoli původních jazyků obou zemí. Jelikož neprovádí, alespoň podle uvedené metodologie, diskursivní analýzu, důležitý je tedy spíše obsah rozhovorů, pro úpravy tedy existoval dostatečný prostor.

Řadu chyb je ale možné přičíst na vrub nedůsledné či neexistující editaci knihy, která ji zbytečně poškozuje – např. ponechání citace Saši Lieneau v němčině bez překladu, opakování předmětu a podmětu, nedůsledné zdvojování koncových hlásek atd. Jakkoliv je v Německu daleko rozšířenějším zvykem vydávat disertační práce knižně, je patrné, že poskytovaný servis vždy neodpovídá kvalitám práce a může ji i zbytečně poškodit.

Poznámky

1 Cowles, M. G., Caporaso, J., Risse, T. (eds.) 2001. *Transforming Europe: Europeanization and domestic change*. Ithaca: Cornell University Press.

2 Viz Rakušanová, P. 2006. *Zastoupení žen v české politice v kontextu voleb do Poslanecké sněmovny 2006: Trendy a výzvy*. S. 8. Dostupné na www.katerinajacques.cz/472/162/file/, naposledy navštíveno 10. 5. 2008.

PARADOXY KAPITALISTICKÉ MODERNIZACE Z FEMINISTICKÉ PERSPEKTIVY / ZUZANA UHDE

HONNETH, A. (ED.). 2007. *ZBAVOVAT SE SVÉPRÁVNOSTI.*

PARADOXY SOUČASNÉHO KAPITALISMU. PRAHA: FILOSOFIA, EDIČNÍ ŘADA

FILOSOFIE A SOCIÁLNÍ VĚDY, SVAZEK 27, PŘEL. ALENA BAKEŠOVÁ, S. 334.

Výzkum Ústavu pro sociální výzkum ve Frankfurtu nad Mohanem pod vedením profesora Axela Honnetha se v současnosti zaměřuje na rozpracování teorie paradoxů kapitali-

stické modernizace prostřednictvím interdisciplinárního výzkumu propojujícího jak empirické, tak teoretické analýzy. Recenzovaný sborník ve výborném překladu Aleny Ba-

Jak vyplývá z výčtu organizací, agenda ČŽL je poměrně široká, od pomoci obětem domácího násilí, ochrany žen před diskriminací na trhu práce, obhajoby práv romských žen a cizinek, sdružení katolických žen, obhajoby reprodukčních práv žen, rodičovství až po vyrovnávání šancí žen a mužů v politice.

ČŽL je součástí Evropské ženské lobby, která sdružuje ženské a genderové organizace z evropských zemí (členských států EU a žadatelských zemí). Jejím cílem je podpora ženských práv a rovnosti mezi muži a ženami v Evropské unii.

Evropská ženská lobby (dále EWL) sama sebe chápe jako feministickou organizaci, svoje postoj odvozuje z feminismu. Tím se také odlišuje od dalších mezinárodních „ženských“ sítí, které rovněž mohou hájit zájmy žen, ale na jiném než feministickém základě. EWL se také prokazuje nejvyšším počtem členských organizací. Těch je v současnosti více než 4000 v různých evropských státech. Zajímavé je i to, že EWL má své koordinace i v takových evropských zemích, které zatím nejsou členskými státy EU, například v Turecku. Rovněž Bulharsko mělo svou národní koordinaci v rámci EWL ještě před vstupem do EU. Nově o zapojení do EWL usilují ukrajinské ženské organizace.

Síť se angažuje v oblastech, jako je násilí na ženách, ženy v rozhodovacích pozicích a politice, ekonomické a sociální postavení žen nebo ochrana žen z etnických menšin. Evropská ženská lobby pracuje v evropských institucích, hlavně v Evropském parlamentu, Evropské komisi a Radě ministrů a snaží se prosazovat ženská práva v evropských politikách.

Historie České ženské lobby

U vzniku sítě stály tři nestátní neziskové organizace (Český svaz žen, Unie katolických žen a Gender Studies, o. p. s.), které se spojily pro vytváření připomínek ke vládním dokumentům a pro lobbování za vytvoření vládní instituce, která by se zabývala rovností